



Hvor slemt står det til med dansk sprog?

Jørgensen, J. Normann

Published in:
Sproglæreren

Publication date:
2009

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jørgensen, J. N. (2009). Hvor slemt står det til med dansk sprog? *Sproglæreren*, (3), 18-19.

Hvor slemt står det til med **DANSK SPROG?**

Af J. Normann Jørgensen
Institut for Nordiske Studier
og Sprogvidenskab,
Københavns Universitet



Hvor truet er dansk?

Dansk er et af verdens allerstørste sprog. På de fleste opgørelser over antal sprogbrugere rangerer dansk i top-100 ud af tusindvis af sprog. Dansk er også et af verdens allerbedst beskrevne sprog med grammatikker, ordbøger osv. Yderligere er dansk (indtil videre) traktatfastsat i EU og har dermed en international garanteret forankring.

Der skal derfor være tale om meget alvorlige trusler, før dansk på nogen måde kommer i fare - og der ryger altså en hel del andre sprog, før dansk går under. Ikke desto mindre er der i Danmark en tilbagevendende politisk diskurs om det stakkels, "lille" danske sprog. Den store trussel udpeges som regel til at være engelsk. Af og til er det ungdommens sprog, der må være prygelknabe.



Problemer for dansk

Kristeligt Dagblad har gennem de seneste uger bragt en række fokuserede artikler om sprog i det danske samfund med mere præcise angivelser af, hvor der er problemer. Vi har læst, at dansk er på vej ud af det nordiske fællesskab (5. december). Vi har også læst, at selv EU-kommissionen er skeptisk over for den sproguddannelsespolitik, den danske regering fører både i folkeskolen og i ungdomsuddannelserne (21. november). Som et eksempel på det noget lavere kvalitetsniveau har vi også haft lejlighed til at læse en række oplysninger over

de unges sprog, som er karakteristisk for sure gamle mænd (flere gange, fx 22. oktober).

Det er et vigtigt og interessant emneområde, Kristeligt Dagblad her har taget op. Umiddelbart kan det se uoverskueligt ud, men der er faktisk sammenhænge mellem de fænomener, vi har læst om. Danmark som sprogsamfund er nemlig karakteriseret af en systematisk ensretning. Siden Enevælden har kun københavnsk haft prestige, og det københavnske rigsmål er i dag stort set det enerådende talesprog. Hvis vi kunne hente en voksen dansker op fra år 1900, ville hun spørge, hvorfor alle danskere i dag taler københavnsk. Der er nemlig næsten kun forskelle i tonegang tilbage mellem jyder og sjællændere, hvor der omkring 1900 var meget store forskelle i ordforråd, grammatik og udtale.



Dansk på andre måder

Denne ensretning manifesteres kraftigt i uddannelsesvesenet. Danske elever lærer, at der kun er én måde at bruge dansk sprog på, den rigtige - eller som det somme tider hedder, den "korrekte". Det betyder så også, at eleverne indirekte lærer ikke at høre efter, når andres sprogbrug afviger fra det "korrekte". Eleverne lærer, at de som voksne kan klappe ørerne i, når de møder dansk talt lidt anderledes end det "korrekte", fx. med accent - for de der udlændinge, "de kan jo bare lære at tale ordentligt dansk". Den vurdering af dansk med accent gælder for alle, lige fra kongefamilien og til den tyrkiskfødte grønhandler. Og ja - Prins Henrik taler et glimrende dansk, alt andet er fra et fagligt synspunkt det rene vrøvl. Ikke desto mindre bliver han rutinemæssigt lat-

terliggjort for sin måde at tale dansk på, kongelig eller ej.

Ensretningen ytrer sig også i, at vi har en lovgivende forsamling, der i fuldt alvor har diskuteret, om ikke dansk kun skulle have ét kommasystem. Den lovgivende forsamling har vist også et stort flertal for, at hvert ord kun må have én stavemåde, og at Dansk Sprognævn skal sikre dette gennem retskrivningsordbogen.



Nordisk sprog- fællesskab - eller måske ikke?

En anden følge af ensretningen er, at unge danskere er meget dårligere til at forstå fx norsk, end unge norskere er til at forstå dansk. Det skulle ellers være omvendt, fordi sammenhængen mellem skrift og tale er meget mere ligetil på norsk end på dansk. Men danskere kan jo netop ikke forstå norsk, fordi det er lidt anderledes end dansk. Norskerne bliver derimod undervist systematisk i at forstå norsk talt på en hel masse forskellige måder - de bliver ikke undervist i, at tingene kun kan gøres på én måde. Og derfor er dansk ikke så forfærdelig mærkeligt for dem. Det er baggrunden for, at danske unge er på vej ud af det nordiske sprogfællesskab.

En ekstra lille detalje med norsk skal også lige med. Norske ord kan have endog mange forskellige stavemåder. Danske beslutningstagere argumenterer for ensretning af stavningen med børns læseproblemer - vanskelighederne skulle efter sigende blive for store for børn, hvis ord kunne staves på to måder. Den holder bare ikke, for norske skolebørn har ikke disse vanskeligheder - de læser mindst på niveau med danske børn.



Knæfald for engelsk

Ensretningen ytrer sig også i myndighedernes helt uovervejede leflen for engelsk. Kulturministeriets sprograpporter og politikernes udsagn har som det store trylleord "parallel-sproglighed". Argumentet for dette begreb er, at man vil sikre dansk som et "kultursprog" på linje med engelsk - men præcis derved ophøjer politikerne engelsk til en uberettiget høj status i sprogsamfundet Danmark. Det sker på bekostning af to grupper af sprog. Den første gruppe er de øvrige skolesprog, tysk, fransk, russisk, spansk osv. De unge bortvælger i hobet disse sprog på ungdomsuddannelserne, og Handelshøjskolen i København opgiver at tilbyde studier i disse sprog. Heri ser vi en del af baggrunden for EU's kritik af skolesystemet i Danmark. Den anden gruppe af sprog, som taber ved ophøjelsen af engelsk til semi-officielt sprog i Danmark, er oldgamle kultursprog som kinesisk, hindi, arabisk og tyrkisk. Regeringen og socialdemokraterne har jublende blokeret for, at børn med disse sprog som modersmål får lejlighed til gennem skolegang at udvikle dem, så den samlede sprogbeherskelse i landet ville blive forstærket.

kundskaber, nemlig til dansk og engelsk. Et argument er, at dansk skal "styrkes" over for engelsk, så dansk kan blive ved med at være et "kultursprog". Heri ligger der for det første en overvurdering af engelskens indflydelse, som Kristeligt Dagblad i øvrigt også har gjort opmærksom på (21. november). For det andet ligger der den vrangforestilling, at "den danske kultur" er bundet op på dansk sprog og kun kan overleve, hvis andre sprog undertrykkes. At tale om "den danske kultur", som om der kun var én kultur i Danmark, er i sig selv en absurditet. Endnu mere skævt bliver det at lade som om, at ret meget kultur overhovedet er knyttet til Danmark eller dansk sprog. Langt de fleste udbredte kulturelle træk blandt danskere er importeret fra samfund med andre sprog. Kristendommen er således indstiftet af en mellemøstlig religiøs idealist. Den protestantiske udgave, de fleste danskere abonnerer på, er udviklet af en tysker. I det hele taget er "dansk" kultur mere tysk end noget andet. Håndværksfagene er gennem-tyske. Flaget er lånt (om ikke stjålet) fra tyske korsridere. Vi kunne blive ved. Kulturargumentet kan på ingen måde berettige fjernelser af lige præcis de sprog, der har leveret store dele af det kulturelle gods, som mindre tænksomme sjæle i dag tror er dansk.

Personer med dansk som modersmål motiveres til derudover kun at tilegne sig engelsk. Personer med andre modersmål får besked på at erstatte deres modersmål med dansk. I disse tendenser ligger der ikke nogen umiddelbar trussel mod dansk. Alle nulevende borgere vil resten af deres liv kunne regne med at klare sig i Danmark på dansk, og deres børn også - mindst. Men der ligger en trussel mod kulturelle og sociale fremskridt i den åndelige indsnævring, der uvægerligt må følge. De vanskeligheder for dansk sprog, som Kristeligt Dagblad har gennemgået, bunder i samme mønster, nemlig tendensen til håndfast, intolerant ensretning.

Den samme tendens ligger bag det ufattelige sludder, folk kan sige om unges sprog, men det er en anden sag.

PS. Hvis De efter at have læst dette siger til Dem selv: "Skal det nu hedde 'norskere' - hvad skal det pjat til for, er ordet 'nordmænd' ikke godt nok?", har De et godt tegn på, at De arbejder med på ensretningen. Det "skal" nemlig ikke hedde "norskere" - det er bare noget, jeg skriver. De forstår jo udmærket ordet, og det gør uden problemer alle, der kender ordet "nordmænd". Jeg ville ikke drømme om at forlange, at alle andre nu også skal sige "norskere", bare fordi jeg gør det. Men jeg vil have lov til det selv, og jeg vil derfor selvfølgelig også lade Dem bruge det ord, De helst vil.



Politikerne begrænser sprogkundskaberne

I modsætning til det øvrige EU arbejder den danske regering, godt hjulpet af socialdemokraterne, på at begrænse de unge danskeres sprog-



Tre slags ensretning

Der foregår altså gennem uddannelsesvæsenet tre slags sproglig ensretning af unge borgere i Danmark. Dansk skal tales på én bestemt måde.

Artiklen har været trykt som kronik den 2. februar 2009 i Kristeligt Dagblad med titlen "Det danske sprog er truet af intolerant ensretning."



Vidste du at

TYSK scorer højest (98%) ifølge en rapport om fag i folkeskolen der dækkes af linjefagsuddannede lærere (inkl. kompetencer svarende til liniefag).?

På tredje- og fjerdepladsen kommer henholdsvis ENGELSK og FRANSK.

Ved DU hvorfor?